

Opas esteettömyystiedon keruuseen asiakaspalveluyksiköissä

Niina Kilpelä
Johanna Hätönen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
PL 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 60000
www.thl.fi

OHJAUS 22/2014

Niina Kilpelä ja Johanna Hätönen

Opas esteettömyystiedon keruuseen asiakaspalveluyksiköissä

**TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS**

© Kirjoittaja ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-302-360-4 (painettu)
ISBN 978-952-302-361-1 (verkkojulkaisu)
ISSN 2341-8095 (painettu)
ISSN 2323-4172 (verkkojulkaisu)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-361-1>

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
Tampere, 2014

SISÄLTÖ

1 Esteettömyysluokituksen tausta ja tavoitteet	6
1.1 Esteettömyyden merkitys	6
1.2 Esteettömyyskuvaukset osaksi palveluyksikön ja palveluiden tietoja	9
1.3 Tiedonkeruun osa-alueet	10
1.4 Esteettömyystiedon hyödyntäminen	11
1.5 Esteettömyysluokitus ja luokittelun periaatteet	13
2. Tiedonkeruun organisointi ja toteutus	15
3. Ohjeita mittaamiseen ja tiedonkeruuseen	17
3.1 Taustatiedot	17
3.2 Kulkureitit sisäänkäynnille ja sisällä palveluyksikössä	18
3.3 Opastus	20
3.4 Valaistus ja häikäisy	21
3.5 Tasoerot	22
3.6 Sisäänkäynnit	24
3.7 Ovet ja portit	25
3.8 Asiointi palveluyksikössä	26
3.9 WC-tilat	28
3.10 Pukeutumistilat	28
3.11 Peseytymistilat	28
4. Lähteitä	29

Lukijalle

Tämä opas on tarkoitettu esteettömyystiedon keruun organisoinnista ja toteutuksesta vastaaville henkilöille. Opas sisältää ohjeita esteettömyystiedon keruuseen ja mittaamiseen. Oppaaseen on myös koottu tietoa esteettömyysluokituksen taustoista ja tavoitteista.

Asiain tiedonkeruulomakkeen ja esteettömyysluokittelun kehittämistyöstä (2006–2010) on vastannut asiantuntijaryhmä. Kehittämistyö on pohjautunut sekä kansallisiin määräyksiin ja ohjeisiin että kansainvälisiin ohjeisiin ja luokituksiin¹. Lisäksi on hyödynnetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (ent. Stakes) muissa hankkeissa kehitettyjä esteettömyysluokituksia² ja Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuosituksista sekä yhteistyötä Helsinki kaikille -projektin ja Invalidiliiton esteettömyysasiantuntijoiden kanssa. Vuonna 2008 ilmestyneen oppaan toteutukseen osallistuivat Sari Valjakka, Päivi Nurmi-Koikkalainen, Matti Ojala, Johanna Peltonen ja Maija Könkkölä. Vaikka esteettömyysluokitus on ensisijaisesti suunniteltu otettavaksi osaksi sote-palveluhakemistoa, tietoa voidaan hyödyntää myös muissa julkisissa toimitiloissa.

Sosiaali- ja terveysalan palvelukokonaisuus on osa valtiovarainministeriön koordinoimaa Sähköisen asiain ja demokratian vauhdittamisohjelmaa (SADe-ohjelma), joka tuo sähköisen asiain palvelut kansalaisten sekä viranomaisten ulottuville. Asiain esteettömyysluokituksen jatkotyöstäminen on osa SADe-SoTe ohjelman sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhakemisto -projektia. Projektissa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhakemisto-tietokanta, palveluntuottajille palvelutietojen syöttöön tarkoitettu palveluntuottajien ylläpitokäyttöliittymä sekä kansalaisen verkkopalvelu. Palvelukokonaisuudessa toteutetaan palvelu, jonka avulla kansalainen voi etsiä, verrata ja arvioida sosiaali- ja terveyspalveluja ja palveluntuottajia.

Luokituksen viimeistely on toteuttanut Kynnys ry vuonna 2013 SADe-SoTe ohjelman toimeksiannosta. Työn ohjausryhmässä ovat olleet mukana Virve Jokiranta (THL), Päivi Nurmi-Koikkalainen (THL), Kalle Könkkölä (Kynnys ry) ja Olli Saarsalmi (STM). Tammikuussa 2014 pidetyn seminaarin yhteydessä materiaalia oli mahdollisuus kommentoida. Kommentteja saatiin kuudelta taholta ja saatujen ehdotusten perusteella sisältöön tehtiin muutoksia.

Tekninen suunnittelutyö tiedonkeruu sovelluksesta sekä verkkopalvelun käyttöliittymästä tulee tapahtumaan vuoden 2014 lopulla. Sähköisen sovelluksen avulla kukin palveluntuottaja voi kuvata oman palvelusikkönsä tietojen lisäksi vapaaehtoisena tietona esteettömyystiedot. Asiain esteettömyysluokittelua on esitelty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koodistopalvelimen johtoryhmälle ja tavoitteena on, että luokitus voidaan viedä osaksi koodistopalvelinta vuonna 2015. Luokituksen ylläpito- ja jakelu tapahtuisi siis tulevaisuudessa Koodistopalvelimen kautta.

---

1 Suomen rakentamismääräyskokoelman osat F1 ja F2, European Concept for Accessibility (Aragall 2003).
2 mm. ASK -IT, Sport4ALL

1 ESTEETTÖMYYSLUOKITUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

1.1 Esteettömyyden merkitys

Tässä oppaassa esteettömyydellä tarkoitetaan yksilön mahdollisuutta käyttää ympäristöä ja palveluita iästä, sukupuolesta, terveydentilasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumatta.

Esteettömyys mahdollistaa toimintakyvyltään erilaisten ihmisten tasa-vertaisen arjen ja itsenäisen elämän. Kaikille soveltuva ympäristö tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden elää itsenäisesti ja omatoimisesti: tehdä työtä, käyttää palveluja, viettää vapaa-aikaa ja asua kotona mahdollisimman pitkään (Liikenne- ja viestintäministeriö 2003).

Esteetön asiointi on laaja käsite, josta voidaan erottaa kolme osa-aluetta:

- Fyysisen ympäristön esteettömyys (esimerkiksi rakennusten sisätilojen ja ulkoalueiden esteettömyys).
- Tiedonsaannin ja kommunikoinnin esteettömyys (sisältäen etäasioinnin ja sähköisten palvelujen esteettömyyden).
- Palvelutapahtuman esteettömyys (esimerkiksi vuorovaikutus henkilökunnan kanssa ja syrjimättömyys asiakkaan kohtaamisessa).

Esteettömät palvelut ovat osa nykyaikaista ja tasa-arvoista palvelutoimintaa. Esteettömyys ja siitä tiedottaminen ovat palvelujen laatutekijöitä, jotka lisäävät sekä palvelujen saavutettavuutta että eri asiakasryhmien tasa-arvoa.

Esteettömät ratkaisut parantavat useiden henkilöiden liikkumis- ja toimimismahdollisuuksia. Kuka tahansa voi tietyissä tilanteissa tai elämänvaiheissa kohdata ongelmia liikkumisessa ja toimimisessa. Esimerkiksi ikääntyvät, pienten lasten tai matkatavaroiden kanssa liikkuvat kokevat monenlaisia esteitä. Design for All -lähestymistavan mukaan ympäristöjen, palvelujen ja tuotteiden tulee olla sopivia mahdollisimman monenlaisille käyttäjille mahdollisimman monenlaisissa käyttötilanteissa (esim. Cullen et. al. 2001).

Esteettömyys ja siitä tiedottaminen ovat palvelujen laatutekijöitä.

Esteettömyystiedon käyttäjäryhmät

Esteettömyystietoa kerätessä keskeisinä tiedon tuottajina ovat palveluntuottajat palveluyksiköissä, kun taas esteettömyystiedon käyttäjinä ovat ensisijassa kansalaiset sekä ammattilaiset ja viranomaiset.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksiköissä asioivat asiakkaat tai henkilöt (omaiset ym.)
2. Palveluntarjoajat tai -tuottajat (päättäjät, henkilökunta)
3. Toimitilojen suunnittelu- ja kehitystyöstä vastaavat tahot (päättäjät, henkilökunta)

Suomen väestö ikääntyy nopeasti. 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä on vuonna 2030 ennusteiden mukaan yli neljännes. Ikääntyminen tuo tullessaan usein näön, kuulon, lihasvoiman ja tasapainon heikkenemistä sekä havaitsemis- ja reagoitakyvyn hidastumista, jotka rajoittavat ikääntyneiden toimintakykyä. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2003).

Liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden kyky liikkua, toimia tai kommunikoida itsenäisesti on sairauden, vamman, ikääntymisen tai muun syyn johdosta heikentynyt väliaikaisesti tai pysyvästi. Liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön asioinnin onnistuminen on riippuvainen ympäristön ominaisuuksista. Mitä vähemmän ympäristössä on liikkumisen ja toimimisen esteitä, sitä pienempi on yksilölle aiheutuva haitta. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2003).

Vammaisuuden esiintyvyydestä Suomessa ei ole tarkkaa tutkimus- tai tilastotietoa ja luvut riippuvat lisäksi vahvasti käytetystä vammaisuuden määritelmästä. (Haarni 2006). On arvioitu, että pysyvää vammaisuutta laajasti ymmärrettynä esiintyy noin kymmenellä prosentilla väestöstä. Toimintaesteisten osuus kasvaa huomattavasti, kun mukaan lasketaan lapsiperheet, tilapäisesti vammautuneet sekä vanhukset. (Invalidiliitto). Terveys 2011 -tutkimukseen osallistuneista 30 vuotta täyttäneistä suomalaisista kymmenen prosenttia ilmoitti, että heillä on lääkärin toteama tapaturmasta johtuva pysyvä vamma.

Jonkinasteinen kuulon alenema arvioidaan olevan noin 750 000 suomalaisella. Syntymästään kuuroja on noin 5 000 ja myöhemmin kuuroutuneita noin 3 000. Huonokuuloisten määrä kasvaa, kun väestö ikääntyy. (Kuuloliitto ry 2013). Näkövammaisia henkilöitä arvioidaan olevan noin 80 000, mikä tarkoittaa noin 1,5 prosenttia väestöstä. (Näkövammaisten Keskusliitto ry).

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvaessa erityistä huomiota tulee kiinnittää palvelujen esteettömyyteen. Asioimisesta tulee tehdä mahdollista ja helppoa kaikille käyttäjäryhmille. Esteettömään asiointiin soveltuvista vaihtoehtoisista palvelupaikoista tulee olla saatavilla tietoa, jotta palveluun hakeutumisen kynnyks on mahdollisimman pieni. Esteetön asiointi on mahdollistettava paitsi korjaavassa, myös ehkäisevässä ja itsenäistä toimintaa tukevissa palveluissa ja palveluyksiköissä.

Esteettömyystiedon käyttäjinä ovat ensisijassa kansalaiset.

Yleisimmät esteettömyyden ongelmakohdat

Yleisimpiä liikkumisen esteitä ovat erilaiset tasoerot, kuten portaat, kynnykset, jyrkät luiskat ja korkeat reunatuet. Tilantarve on tärkeää mm. pyörätuolilla, kävelytelineen tai lastenvaunujen kanssa liikkuville, jolloin kulkuväylien, oviaukkojen, hissien, wc- ja vastaanottotilojen tulee olla väljiä. Jos esimerkiksi käveleminen on hankalaa, on tärkeää, että välimatkat on suunniteltu lyhyiksi ja levähdyspaikkoja on riittävästi. Erilaiset käyttöpainikkeet, automaattit ja palvelutiskit tulee suunnitella niin että myös lapset, lyhytkasvuiset ja pyörätuolilla kulkevat voivat käyttää niitä. Huonosta tasapainosta aiheutuvia ongelmia voidaan ehkäistä luistamattomilla pintamateriaaleilla, liukkauden torjunnalla, käsijohteilla ja tukikaiteilla. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2003).

Näkövammaisten henkilöiden liikkumista ja toimimista estävät etenkin ongelmat suunnistautumisessa ja turvallisuudessa kuten törmäysvaara kulkureitillä oleviin esteisiin. Liikkumista ja toimimista helpottavat kulkuväylien ja tilojen pohjaratkaisujen selkeys sekä helppo hahmotettavuus, vaaranpaikkojen ja esteiden selkeä merkitseminen tummuuskontrastein ja varoittavin kohokuvioin, hyvä valaistus sekä selkeät opasteet ja niitä täydentävät äänimerkit. Myös käyttöpainikkeiden ja esimerkiksi automaattien näyttöjen tulee olla helposti hahmotettavissa. Käsinnäkövammaisten henkilöiden liikkumista ja toimimista. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2003).

Kuulovammaisten henkilöiden toimimista ja kommunikointia helpottavat esimerkiksi hyvät kuunteluolosuhteet (mm. vähäinen taustamelu, lyhyt jälkikaiunta-aika), hyvä äänentoistojärjestelmä ja toimiva induktiosilmukka. Kuulovammaiset hyötyvät myös visuaalisesta informaatiosta, esimerkiksi selkeistä opasteista.

Henkilöt, joilla on ymmärtämisen ongelmia tai suunnistautumisvaikeuksia, hyötyvät tilojen selkeistä pohjaratkaisuksista ja helposta hahmotettavuudesta sekä selkeistä ja havainnollisista opasteista. Esimerkiksi symbolit auttavat myös vieraskielisiä henkilöitä lukemaan opasteita.

1.2 Esteettömyyskuvaukset osaksi palveluyksikön ja palveluiden tietoja

Asioiden esteettömyystietoja kerätään osana palveluyksikkötietoja. Tavoitteena on koota palvelutiloista ja asiointitapahtumista tietoa, jonka avulla palveluiden käyttäjät pystyvät arvioimaan palvelujen ja tilojen toimivuutta omalla kohdallaan.

Palvelujen käyttäjien ja tarjoajien mielipiteillä esteettömyyden tasosta on merkitystä tarkasteltaessa toimintayksikön esteettömyyttä kokonaisuutena. Esteettömyyden kohdalla sekä palvelun käyttäjien että palvelun tarjoajien mielipide antaa viitteitä palveluiden käytettävyydestä ja saavutettavuudesta, mutta mielipiteeseen ja yksittäiseen kokemukseen perustuva tieto on aina subjektiivinen ja sen antama informaatio voi johtaa harhaan. Käyttäjänäkemykset ovat tarpeellisia palveluiden kehittämisessä. Jotta palvelun saavutettavuus- ja esteettömyystiedoilla olisi käytännön arvoa mahdollisimman monelle käyttäjälle, tiedon tulee olla mahdollisimman objektiivista.

Tiedonkeruun sähköinen sovellus ja esteettömyysluokittelu tarjoavat työvälineet sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksiköissä asioiden esteettömyystiedon järjestelmälliseen keräämiseen sekä tilojen esteettömyyden kansalliseen luokitteluun ja arviointiin.

Palveluyksikön esteettömyyttä on kuvattu kerättyyn esteettömyystietoon perustuen viisiportaisen asioiden esteettömyysluokituksen avulla. Esteettömyysluokittelu pelkistää palveluyksikön/palvelun yksityiskohtaista tietoa lähestyttävämpään muotoon. Luokittelun avulla saadaan myös alueellisesti ja kansallisesti vertailukelpoista tietoa eri palvelutilojen toimivuudesta ja esteettömyyden tasosta. Palveluyksikön esteettömyyttä voidaan näin kuvata yksinkertaisella ja vertailukelpoisella tavalla.

Tiedonkeruumenetelmä ja esteettömyysluokitus kuvaavat fyysistä asiointia sosiaali- ja terveyspalveluissa, mutta niitä voidaan käyttää apuna myös muiden palvelutilojen arviointiin. Tässä oppaassa on tarkasteltu asioiden esteettömyyttä, joten esitettyä menetelmää ei voi sellaisenaan soveltaa asumisen tai pitkäaikaisen oleskelun esteettömyyden arviointiin.

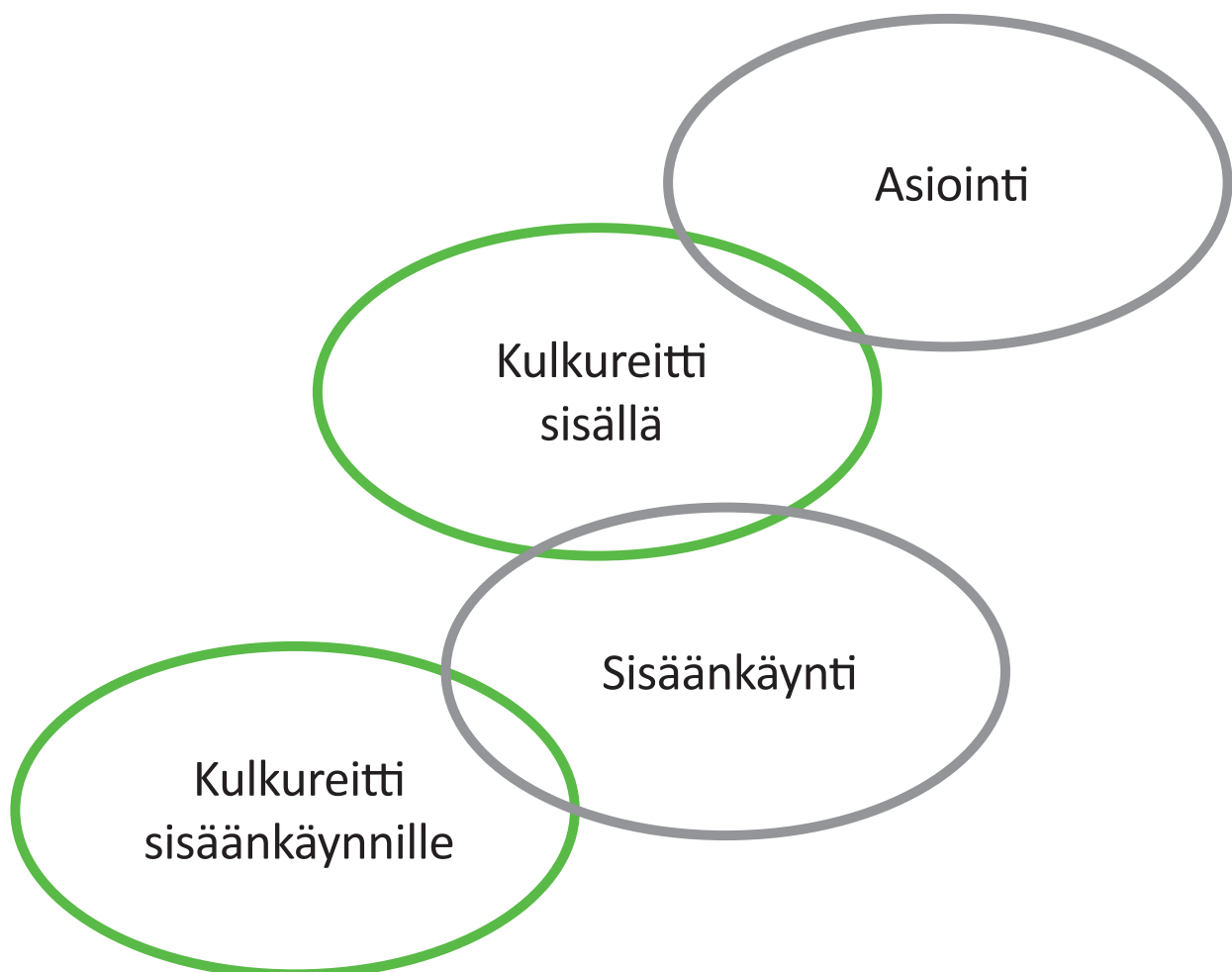
Palveluyksikön esteettömyyttä on kuvattu viisiportaisen luokituksen avulla.

1.3 Tiedonkeruun osa-alueet

Esteettömyystieto kerätään asiakaspalveluun liittyvistä tiloista mittaamalla, laskemalla ja kuvailemalla. Tiedonkerääjä ei tee arviota tilan tai palvelun toimivuudesta, vaan hän toimii objektiivisena tarkastelijana. Tiedot kerätään palveluketjun eri kohdista samassa järjestyksessä, jossa asiakas toimii asioidessaan palveluyksikössä.

Tiedonkeruun tuloksena saadaan asiointiin esteettömyyttä kuvaava tietokanta, jota hyödynnetään asiointiin esteettömyyden luokittelussa. Kerätystä tiedosta voidaan koota kuvaus palveluiden ja tilojen esteettömyydestä. Tieto voidaan esittää käyttäjille erilaisina kokonaisuuksina: esteettömyyden keskiarvo, osa-alueiden arvot, ongelmakohtat ja kaikki kerätty tieto. Myös kuvien avulla voidaan kertoa kohteesta.

Kuva 1 Tiedonkeruun osa-alueet.

1. 4 Esteettömyystiedon hyödyntäminen

Palvelutilojen esteettömyys voi olla yksi palvelujen valintaan, hankintaan ja suunnitteluun vaikuttava kriteeri. Asioinnin esteettömyystietoa ja -luokittelua voidaan hyödyntää monella eri tavalla.

- Asiakkaan etsiessä ja verratessa palveluita ja palveluntuottajia hän voi arvioida eri palveluyksiköissä asioimisen mahdollisuuksia ja rajoituksia tutustumalla esteettömyystietoihin.
- Luokitusta voidaan hyödyntää myös suunniteltaessa ja toteutettaessa liikkumis- ja toimimisesteisten asiakkaiden sosiaali- ja terveystalvutarjontaa, kuntien palveluja sekä yksityistä palvelutarjontaa.
- Asiakkaan jatkopalveluja suunnittelevat ammattilaiset voivat käyttää esteettömyystietoja päätöksentekonsa tukena.
- Asiakkaille ja ammattilaisille tarkoitetuissa sähköisissä palveluissa esteettömyystiedon luokitus auttaa tiedon kokoamisessa, jäsentämisessä sekä välittämisessä. Esimerkiksi kuntien ja palveluyksiköiden verkkosivuilla ja erilaisissa lisäarvopalveluissa esteettömyysluokitus on käyttökelpoinen apuväline.
- Luokituksen avulla voidaan kattavasti ja yhtenäisesti kerätä tilastotietoa sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikkojen ja palveluyksikköjen esteettömyydestä, koska luokitus johtaa yhtenäiseen esteettömyyden kirjauskäytäntöön.
- Asioinnin ja tilojen esteettömyystiedot ja esteettömyysluokitus antavat palveluorganisaatiolle perustietoa tilojen toimivuudesta, mikä auttaa epäkohtien tiedostamisessa.

Kuva 2 Sisäänkäynti. Kuva Niina Kilpelä.

Kuva 3 Kulkureitti sisäänkäynnille. Kuva Niina Kilpelä.

Kuva 4 Palvelutiski. Kuva Niina Kilpelä.

On huomattava, että menetelmän avulla kerätty tieto ei sellaisenaan tuota varsinaisia kehittämisohdotuksia tai toimintasuunnitelmia korjausrakentamisen tarpeisiin. Tiedonkeruun yhteydessä havaitut helposti korjattavat puutteet kannattaa kuitenkin korjata mahdollisimman pian ja päivittää tämän jälkeen myös esteettömyystiedot. Yksiköt voivat halutessaan liittää tiedonkeruuseen myös raportoinnin mahdollisista epäkohdista ja kehittämisohdotuksista³.

- 3 Varsinaisten esteettömyysasiantuntijoiden osaamisesta on hyötyä, kun tiedonkeruun yhteydessä tai sen jälkeen halutaan saada tietoa esteettömyyttä ja toimivuutta lisäävistä ratkaisuista. Tätä tarkoitusta varten yksiköille suositellaan yhteistyön tekemistä alan asiantuntijoiden kuten esimerkiksi vammaisjärjestöjen ja -neuvostojen, esteettömyysasiantuntijoiden sekä kunnallisten esteettömyysasiamiesten kanssa. Kehittämiskohteita sisältävän esteettömyyskartoituksen voi tilata asiaan perehtyneeltä, koulutetulta esteettömyyskartoittajalta.

Kuva 5 Portaat ja luiska kulkureitillä sisällä. Kuva Niina Kilpelä.

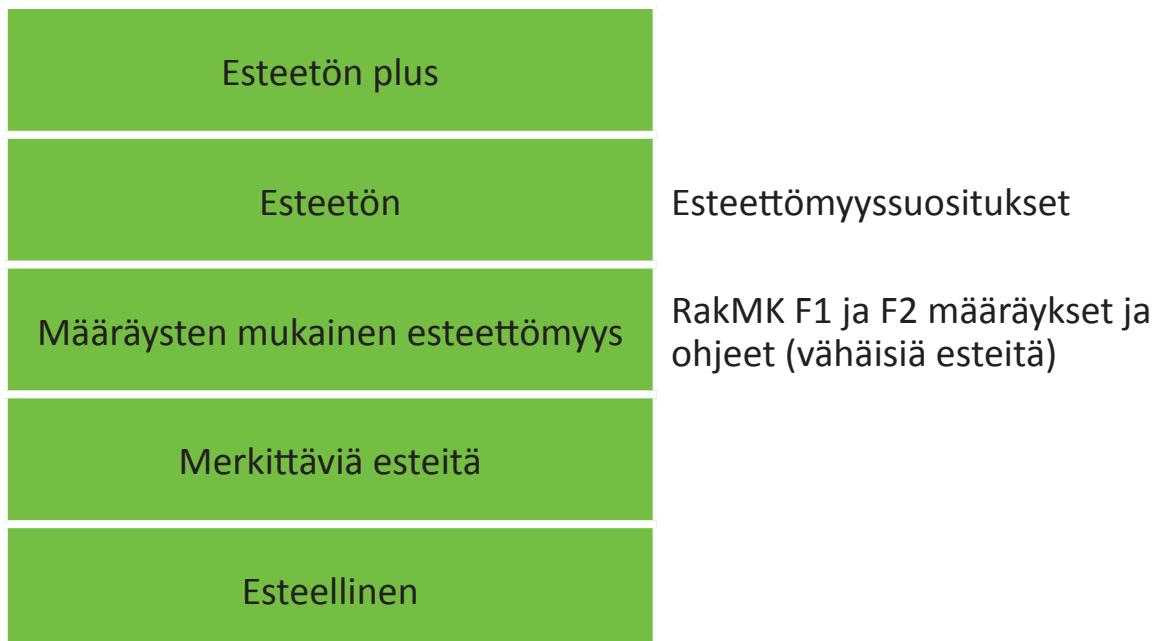

1.5 Esteettömyysluokitus ja luokittelun periaatteet

Luokitus on rakennettu siten, että kullekin osa-alueelle (kulkureitti sisäänkäynnille, sisäänkäynti, kulkureitti sisällä, asiointi) on kehitetty kriteerit, joiden avulla esteettömyyttä voidaan tarkastella ja arvioida. Esteettömyystieto kerätään osa-alueisiin liittyviin kysymyksiin vastaamalla. Kysymykset on jaoteltu pakollisiin ja täydentäviin kysymyksiin.

Kysymysten avulla kerätty aineisto luokitellaan eli kuvataan viisitasoisen asiointin esteettömyysluokituksen avulla. Vastausvaihtoehdot on pisteytetty ja pisteytys syötetään sähköiseen tiedonkeruusovellukseen, joka laskee tuloksen kun kaikki tiedot on kerätty. Kartoittaja ei itse tee arviota esteettömyysluokasta.

Kuva 6 Esteettömyysluokat. Esteettömyystiedonkeruun aineisto kuvataan viisitasoisen esteettömyysluokituksen avulla.

Päästäkseen tiettyyn luokkaan, palveluyksikön on täytettävä kaikki kyseisen luokan kriteerit. Palveluyksikköjen keräämien esteettömyystietojen perusteella palveluyksikkö ja sen jokainen osa-alue erikseen saavat esteettömyysluokan. Luokituksen kokonaispistemäärä muodostuu osa-alueiden keskiarvosta.

Esteettömyysluokituksen alin luokka on nimeltään Esteellinen, eli asiakkaan täytyy palveluita käyttäkseen olla erittäin toimintakykyinen. Toisen luokan nimi on Merkittäviä esteitä. Kolmannen luokan nimi on Määräysten mukainen esteettömyys (vähäisiä esteitä), ja sen kriteerit perustuvat pääasiassa Suomen rakentamismääräyskokoelman osien F1 ja F2 määräyksiin ja ohjeisiin. Neljäs luokka on nimeltään Esteetön, ja sen kriteerit perustuvat kotimaisiin ja kansainvälisiin suosituksiin. Korkein esteettömyysluokka on viides luokka, Esteetön plus. Viidenteen luokkaan pääseminen edellyttää tiloilta ja palveluilta erittäin hyviä ja toimivia esteettömyysratkaisuja.

TERVEYSKESKUS esteettömyysluokka 3 (3,25)			
Osa-alueet	luokitusarvo	Tarkennus	luokitus
Kulkureitti sisäänkäynnille	4-2	Esteettömät autopaikat	3
		Saattoliikenne	4
		Opastus	2
		Kulkuväylä	3
Sisäänkäynti	4-2	Opasteet	4
		Tasoerot	2
		Mitoitus ja varustus	3
Kulkureitti sisällä	3	Tasoerot	3
		Ovet	3
Asiointi...jne.	4		

Kuva 7 Esimerkki esteettömyysluokan muodostumisperiaatteesta.

2. TIEDONKERUUN ORGANISOINTI JA TOTEUTUS

Esteettömyysluokitteluun tarvittavan tiedon keräämisestä vastaa palveluyksikön nimeämä esteettömyyden yhteyshenkilö (esimerkiksi sihteeri, toimistoapulainen tai palveluyksikön esteettömyysasioista vastaava henkilö). Hän voi kerätä tiedot itse tai organisoida asian muutoin. Tiedonkeruu ei vaadi varsinaista esteettömyysosaamista. Tieto palveluyksikön asiakasvirroista ja täsmällinen vastaaminen esteettömyyskysymyksiin riittää tehtävän suorittamiseen.

Palveluyksiköllä tarkoitetaan sellaista toiminnallista kokonaisuutta, joka käytännössä toteuttaa asiakkaan tarvitsemat palvelut. Esimerkiksi sairaalassa, terveyskeskuksessa tai sosiaalipalveluja tuottavassa palveluyksikössä voi olla useita erillisiä palveluyksiköitä, jotka tuottavat palveluita (esim. lääkärin vastaanottopalvelut, neuvolapalvelut, laboratoriopalvelut, päivähoito jne.).

Esteettömyystiedot voivat olla saman organisaation eri palveluilla ja yksiköillä joltain osin samoja, jos yksiköt esimerkiksi toimivat samassa rakennuksessa (yhteiset aula- ja käytävätilat, vastaanotot ym.). Yhteisten tilojen tiedot kannattaa kerätä keskitetysti ja jakaa ne kaikkien palveluyksikköjen käyttöön. Tällöin on tärkeää tarkistaa, että kunkin palveluyksikön asiakasvirrat todella käyttävät näitä yhteiseksi määriteltyjä reittejä.

Tiedonkeruuta helpottaa tutustuminen etukäteen palveluyksiköihin ja niiden asiakaspalveluprosesseihin. Tiedonkeruun kannalta on tärkeää ymmärtää, kuinka asiakas toimii, mitä tiloja hän käyttää ja mitä hänen asiointinsa onnistuminen edellyttää tiloilta ja palvelutapahtumilta.

Tiedonkeruun nopeuttamiseksi tiedot suositellaan kerättäväksi kahden hengen ryhmässä, jolloin toinen ryhmän jäsen voi toimia mittaajana ja toinen kirjurina. Tietojen syöttämiseen kuluva aika riippuu palveluyksikön koosta ja tiedonkeruun organisointitavasta. Ensimmäisellä päivityskerralla huolellisesti täytetty tieto palvelee pitkän aikaa. Tietoja päivitetään vain kun asioinnin esteettömyyden kannalta on tapahtunut olennaisia muutoksia, esimerkiksi rakennustöiden yhteydessä. Tietojen keruuseen käytettävä panostus on merkittävä, sillä se mahdollistaa sujuvamman asioinnin kaikille käyttäjäryhmille.

Tiedonkeruu on suositeltavaa aloittaa ulkoa rakennuspaikan rajalta tai mahdolliselta pysäköintipaikalta, jonne asiakas saapuu ensimmäisenä. Seuraavaksi edetään sisäänkäynnille ja siitä kysymysten mukaisessa järjestyksessä kohti palveluyksiköjä. Tietoja kerätessä kuljetaan asiakkaiden käyttämiä reittejä pitkin. Tiedonkeruussa on syytä huolehtia, että kaikki asiain luokituksen edellyttämät kysymykset tulevat mukaan keruuseen. Tiedonkeruun sähköinen sovellus ohjaa kuitenkin kerääjää eteenpäin. Mittatietoja kerätessä tulee muistaa palvelun eri käyttäjäryhmät ja esim. reittitietojen kohdalla huomioida sekä kävelevät että pyörätuolilla tai muuta apuvälinettä käyttäen liikkuvat asiakkaat.

Tavoitteena on, että tulevaisuudessa esteettömyystiedot syötetään osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhakemistoa palveluntuottajan ylläpitokäyttöliittymän avulla. Sähköisen tiedonkeruun etuna on, että tieto voidaan kerätä joko kerralla tai useammassa osassa. Tiedot voidaan tallentaa luonnoksena ja jatkaa päivitystä myöhemmin tai julkaista osa täytetyistä tiedoista heti ja osa myöhemmin (esim. ulkotiloja koskevien tilojen tiedonkeruu on helpointa toteuttaa lumettomaan aikaan). Tietoja voi päivittää aina tarvittaessa. Esteettömyystietojen käyttäjät voivat tutustua palveluyksiköiden esteettömyystietoihin verkkopalvelun kautta.

3. OHJEITA MITTAAMISEEN JA TIEDONKERUUSEEN

Tiedonkeruussa tarvittavia apuvälineitä ovat kaltevuusmitta ja mittanauha/rullamitta. Valaistus- ja äänenvoimakkuusmittarit sekä jousivaaka helpottavat tiedonkeruuta, mutta ne eivät ole välttämättömiä. Kamera, jolla voi ottaa sekä mustavalko- että värikuvia, on myös hyvä apuväline kontrastierojen arvioinnissa sekä kohteen dokumentoinnissa.

Mikäli edellä mainittuja mittareita ei ole saatavana, voi harkita myös muunlaisia tiedonkeruumenetelmiä. Jos esteettömyystiedon kerääjällä on palveluyksikössä käytössään älypuhelin tai tabletti, voi osan esteettömyystiedoista (esim. äänenvoimakkuus) kerätä myös laitteissa valmiina olevien tai niihin ladattavien sovellusten avulla. Kuhunkin älypuhelimien tai tabletin käyttöjärjestelmään on löydettävissä erilaisia ja erinimisiä sovelluksia eikä siksi yhtä suositusta voida antaa.

3.1 Taustatiedot

Esteettömyystiedon yhteyshenkilö on henkilö, joka tuntee kohteen ja pystyy tarvittaessa antamaan lisätietoja kohteen esteettömyydestä. Esteettömyystiedon tiedonkerääjä on työn toteuttaja. Hän voi joissain tapauksissa olla myös yhteyshenkilö. Tässäkin tapauksessa merkitään tiedot molempiin kohtiin. Tiedonkeruun yhteyteen on tärkeä merkitä päivämäärä

Kuvat 8-10 Tiedonkeruuta helpottavia työkaluja: digitaalinen kaltevuusmitta, äänenvoimakkuusmittari ja jousivaaka.

3.2 Kulkureitit sisäänkäynnille ja sisällä palveluyksikössä

Tiedot kerätään kaikilta asiakkaiden käyttämiltä kulkureiteiltä eli ns. pääreitiltä sekä mahdolliselta vaihtoehdoiselta reitiltä, joka saattaa soveltua paremmin esim. pyörätuolia käyttäville asiakkaille. Kartoitettavien reittien valinnassa kannattaa kiinnittää huomiota eri käyttäjäryhmiin ja heidän tarpeisiinsa. Esimerkiksi rakennuksessa, jossa palveluita on useammassa kerroksessa, toinen reitti voi olla hissiä käyttävien asiakkaiden reitti ja toinen portaita käyttävien asiakkaiden reitti. Lomakkeeseen merkitään molempien reittien tiedot.

Reittien hahmottamisen jälkeen tietojen kerääminen aloitetaan reitin alkupisteestä, kuten tontin tai rakennuspaikan rajalta, portilta tai esteettömiltä autopaikoilta (liikkumisesteisille varatuilta autopaikoilta). Reitti voi kulkea sekä ulko- että sisätiloissa, riippuen esimerkiksi siitä sijaitsevatko esteettömät autopaikat sisällä pysäköintihallissa vai ulkona piha-alueella.

Esteettömät autopaikat

Esteettömillä autopaikoilla tarkoitetaan liikkumisesteisille varattuja autopaikkoja, ns. ”invapaikkoja”. Yleisillä **autopaikoilla** tarkoitetaan tässä kohteen omia autopaikkoja. Mikäli kohteella ei ole omia autopaikkoja, kohdetta lähinnä olevat pysäköintimahdollisuudet merkitään lisätietoihin.

Esteettömän autopaikan leveys ja pituus mitataan autopaikan reunaviivan puolivälistä vastakkaisen reunaviivan puoleen väliin.

Lisätietoihin merkitään myös ovatko esteettömät autopaikat käytettävissä talviaikaan, ja että ne eivät toimi esimerkiksi piha-alueelta auratun lumen keräyspaikkoina. Lisäksi varmistetaan, ettei paikkojen välittömässä läheisyydessä ole liikkumista hankaloittavia tasoeroja.

Saattoliikenteen pysähtymispaikka

Saattoliikenteen pysähtymispaikalla tarkoitetaan sisäänkäyntien välittömässä läheisyydessä olevaa liikennealuetta, johon esim. taksien on mahdollista pysähtyä hetkeksi tuomaan tai noutamaan asiakkaita.

Kuva 11 ISA-tunnus eli kansainvälinen pyörätuolisymboli.

Kuva 12 Levähdyspaikoilla tarkoitetaan kulkureitin varrella olevia penkkejä ym. istumapaikkoja, joille voi tarvittaessa istahtaa lepäämään. Kuva Niina Kilpelä.

Kulkuväylä

Kulkuväylän vapaa leveys mitataan pääkulkuväylän sekä mahdollisen vaihtoehdoisen kulkuväylän kapeimman kohdan vapaa leveys.

Kulkuväylän yläpuolella tulee olla riittävästi vapaata tilaa törmäysvaaran välttämiseksi. **Kulkuväylän vapaan korkeuden** tulee ulkotilassa olla vähintään 2200 mm ja sisätilassa vähintään 2100 mm. Kulkuväylän yläpuolella olevaa vapaata tilaa voivat pienentää esimerkiksi katosta riippuvat opasteet ja muut kyltit, talotekniikka ja sähköjohdot, valaisimet ja avoimet portaiden alustat.

Kulkuväylän pinnan **liukkautta** arvioidessa on otettava huomioon liukkauden vaihtelut, joita pinnalle joutunut vesi, jää, lumi, pesuaine tai puiden lehdet voivat aiheuttaa. Lisäksi arvioidaan pinnan vanhenemisesta ja kulumisesta aiheutuvat riskit (kulkuväylän pinnan tasaisuus).

Liikkumisen kannalta selkeä ja turvallinen kulkuväylä erottuu tummuus-contrastina ympäristöstä.

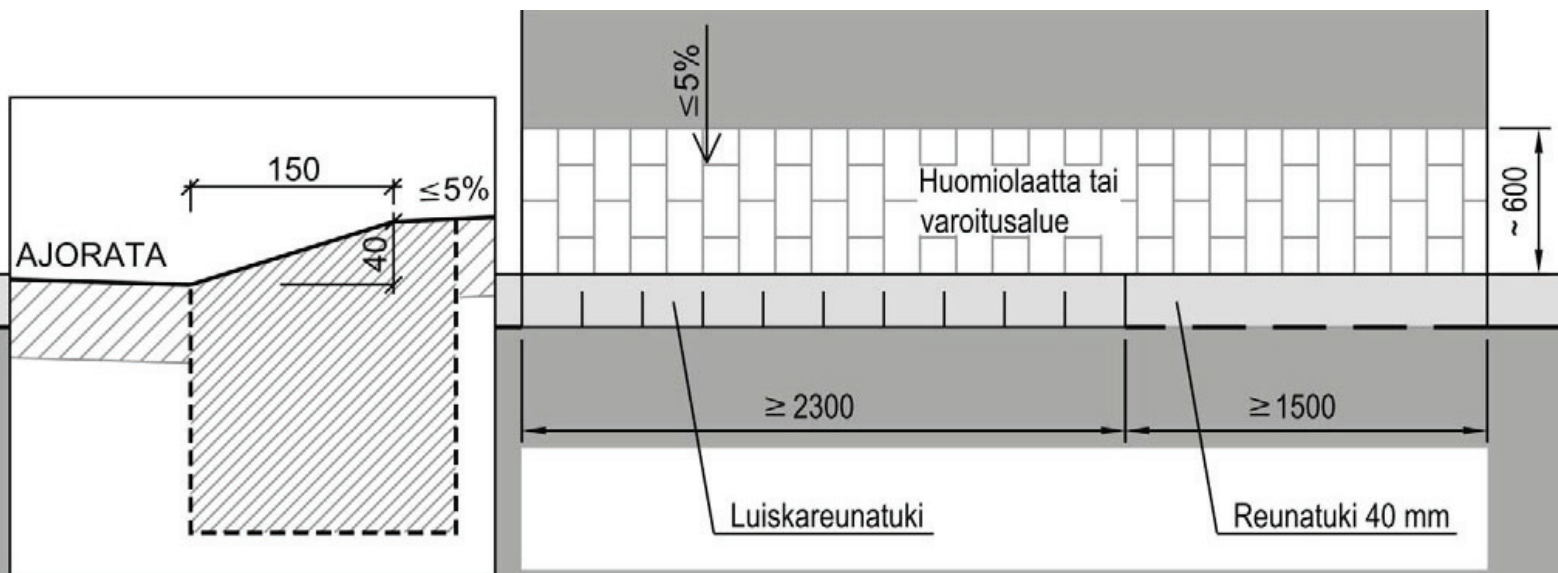
Ajoneuvoliikenteen ja kevyen liikenteen **erottamisessa** käytetään usein **reunatukia** (reunakiviä). Mikäli kulkuväylällä on esimerkiksi ajoradan ylityksiä (suojateitä) ja niiden yhteydessä reunatukia, mitataan reunatuen korkeus sekä mahdollisen luiskareunatuen leveys.

Erotteluraitaa käytetään jalankulun ja pyöräilyn erottamiseen kevyen liikenteen väylällä. Erotteluraidan materiaalina käytetään esimerkiksi nupu- tai noppakiviä tai massausta.

Kuva 13 Erotteluraita. Kuva Niina Kilpelä.

Luva 14 Luiskareunatuki. Lähde: SuRaKu.

3.3 Opastus

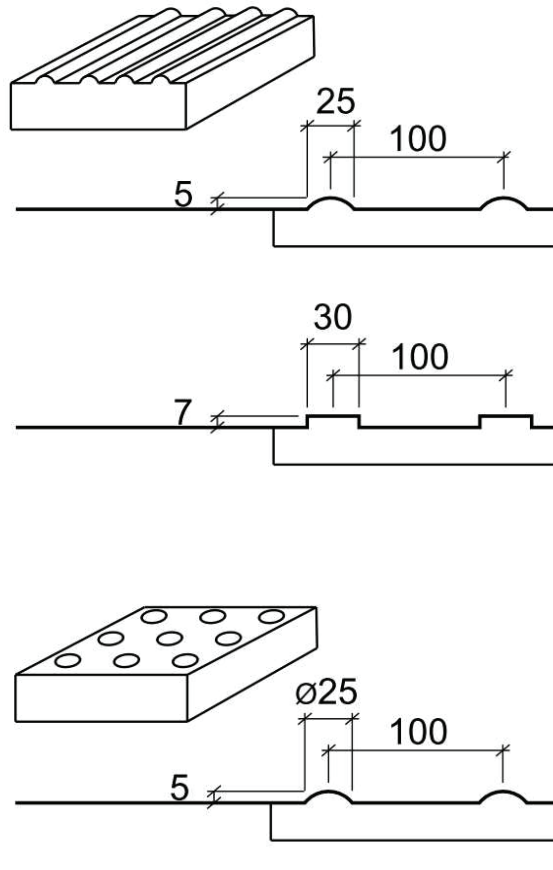
Opasteet kulkureitillä sisäänkäynnille, sisäänkäynnin yhteydessä sekä kulkureitillä palveluyksikössä

Arvioidaan riittävätkö opasteet kohteessa liikkumiseen ja asioimiseen. Mahdollisiin virheellisiin ja harhaan johtaviin opasteisiin, kuten opastekyltteihin ja mahdollisiin opasraitoihin, tulee myös kiinnittää huomiota ja kirjata huomiot lisätietoihin.

Opasteet tulee sijoittaa kulkuväylän sivuun siten, että niitä voi tarkastella läheltä. Opasteet eivät saa aiheuttaa törmäysvaaraa kulkuväylällä liikuttaessa. Lukuetaisyyden ollessa 1-3 m, opasteen pääinformaation kirjasinkoko on 70–100 mm. Tekstin tulee erottua selkeänä tummuuskontrastina taustasta.

Opastamiseen voidaan käyttää myös jalalla tai valkoisella kepillä tunnistettavia ja helposti erottuvia **ohjaavia ja varoittavia laattoja**. Ulkotiloissa näiden käyttö on mahdollista talviaikaan vain katetuilla tai lämmitetyillä alueilla. Opasraidoilla tarkoitetaan lattiapinnassa olevia kohokuvioraitoja, jotka opastavat tilassa liikkujaa ohjaamalla häntä esim. sisäänkäynniltä asiakaspalvelupisteelle.

Kuva 15 Ohjaava laatta ja varoittava laatta. Lähde SuRaKu.

3.4 Valaistus ja häikäisy

Valaistus kulkureiteillä

Valaistuksen arvioinnissa kannattaa käyttää apuna valaistusmittaria. Tärkeintä on kuitenkin hahmottaa kokonaistilanne eli miten valaistus toimii yhdessä kulkureitin värien ja pintamateriaalien kanssa ja vaikeuttaako valaistus tai sen puuttuminen oleellisesti kulkureitillä tai tilassa liikkumista ja asioimista. Esimerkiksi voimakkaat valon ja varjon vaihtelut sekä vastavalo voivat vaikeuttaa tilan hahmottamista. Puutteellinen valaistus voi aiheuttaa myös vaaratilanteita esimerkiksi tasoerojen kohdalla ja vaikeuttaa palveluiden löytämistä (esimerkiksi huonosti valaistut opasteet). Suositeltava valaistusteho kulkuväylillä ulkotiloissa on 10–20 lx ja sisätiloissa 300–500 lx.

Sisäänkäynnin edustalla arvioidaan onko valaistus riittävä tai aiheuttaako puutteellinen valaistus haittaa sisäänkäyntiä käytettäessä, esim. sen huonon havaittavuuden vuoksi, mahdollisten tasoerojen puutteellinen valaistus, näkyvätkö sisäänkäynnin opasteet riittävän hyvin jne.

Hallitsematon luonnonvalo, väärin sijoitetut tai suunnatut valaisimet tai heijastumat pinnoissa voivat aiheuttaa häikäisyä. Häikäistyminen voi estää näkövammaisen liikkumisen tai toimimisen tilassa. Vastavalo asiakaspalvelupisteessä tai vastaanottohuoneessa heikentää keskustelukumppanin kasvojen erottumista ja vaikeuttaa huuliolukua. Asiointia helpottaa tasainen ja häikäisemätön yleisvalaistus.

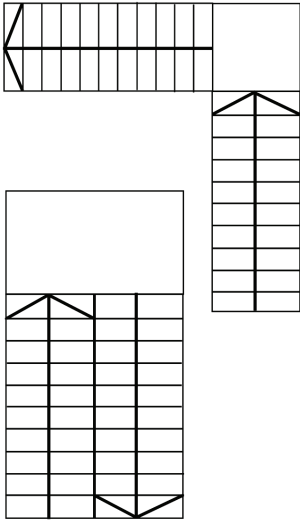

Kuva 16 Vastavalo. Kuva Niina Kilpelä.

3.5 Tasoerot

Tasoerot kulkureitillä sisäänkäynnille, sisäänkäynnin yhteydessä, tasoerot kulkureitillä palveluyksikössä

Tasoeroja koskevat tiedot kerätään asiakkaiden käyttämiltä kulkureiteiltä, eli ns. pääreitiltä sekä mahdollisilta vaihtoehtoisilta reiteiltä. Aluksi varmistetaan, pääseekö korkeus- ja tasoerot kiertämään vaihtoehtoista, esteettömämpää reittiä pitkin. Jos reitillä on useita korkeus- ja tasoeroja, mitataan korkeus- ja tasoerot aina reitin korkeimman ja jyrkimmän (hankalimman) tasoeron mukaan.

Kaikki sisäänkäynnin läheisyydessä olevat tasoerot ja esteet, jotka voivat hankaloittaa sisäänkäynnin käyttämistä rakennuksen ulko- ja sisäpuolella, tulee huomioida ja kerätä niitä koskevat tiedot.

Tiedot tasoeroista kulkureitillä palveluyksikössä kerätään reitin korkeimasta / hankalimmasta tasoerosta/-eroista.

Portaat

Kierreportaassa etenemä (porrasaskelman syvyys) mitataan 600 mm:n etäisyydeltä askelman kapeasta päästä, kun portaalan leveys on alle 1200 mm. Etenemä mitataan 1200 mm tai sitä leveämmässä portaassa 900 mm:n etäisyydeltä askelman kapeasta päästä.

Käsijohteet

Portaiden, luiskien ja muiden tasoerojen yhteydessä tulee olla tarkoituksenmukaiset kaiteet ja/tai käsijohteet. Tarkoituksenmukaisella tarkoitetaan, että kaide tai käsijohde toimii käyttötarkoituksessaan ja on turvallinen sekä suunniteltu siten ettei niiden käyttäminen aiheuta kiinnitakertumis- tai törmäysvaaraa. Käsijohteen tulee ulottua vähintään 300 mm portaalan tai luiskan ala- ja yläpään yli, jotta portaalan turvallinen käyttö on mahdollista. Ennen askelmia päättyvät käsijohteet aiheuttaa vaaratilanteen esimerkiksi näkövammaiselle tai huonosti liikkuvalla käyttäjällä. Portaiden käsijohteen korkeus/korkeudet mitataan portaalan askelman etureunan kohdalta.

Kaide estää putoamisen. Kaide voi olla avokaide tai suojakaide.

*Kuva 17 Suoravartinen porras.
Lähde ESKEH / Niina Kilpelä.*

Luiska

Luiskan kaltevuus mitataan luiskan jyrkimmästä kohdasta. Kaltevuuden mittaamisessa on suotavaa käyttää kaltevuusmittaria. Mikäli tällaista mittaria ei ole käytössä, merkitään lomakkeeseen luiskan korkeus sen korkeimmalta kohdalta sekä luiskan pituus.

Digitaalinen kaltevuusmitta voi antaa tuloksen asteina tai prosentteina. Raja-arvot on ilmoitettu prosentteina. Ennen kartoitusta on otettava selvää kumpaa yksikköä mitta käyttää ja muunnettava tarvittaessa asteet prosenteiksi jo mitattaessa.

Luiskan kaltevien osuuksien tulee olla suorat. Luiskan kääntymisen tulee tapahtua vain tasanteiden kohdalla. Luiskan leveyttä mitattaessa tulee huomioida käsijohteet (todellinen leveys).

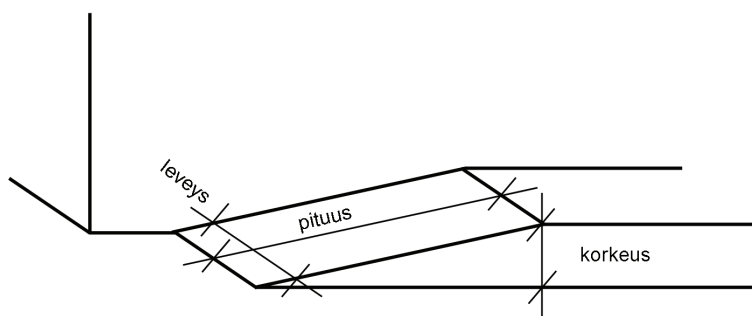
Suojareuna on luiskan sivulla sijaitseva korotettu reuna, joka estää pyörätuolin luisumisen reunan ylitse.

Hissi

Hissiä mitattaessa tulee huomioida hissikorin mahdolliset tukikaiteet ym., jotka voivat pienentää hissinvapaata leveyttä ja syvyyttä. Hissin oven kulkuaukkoa mitattaessa tulee kiinnittää huomiota oven todelliseen aukeamiskulmaan sekä mahdollisiin vetimiin, jotka saattavat pienentää kulkuaukkoa.

Hissin käyttäminen itsenäisesti tarkoittaa mahdollisuutta käyttää hissiä ilman ulkopuolista, esimerkiksi rakennuksen henkilökunnan apua. Mikäli hissi on esimerkiksi lukittu, lisätietoihin kirjataan tieto siitä, mistä hissinvaimen saa.

Kutsupainikkeella tarkoitetaan hissinvapaa-olevalla hissinvapaa-tilauspainiketta/-painikkeita ja **käyttöpainikkeilla** hissinvapaa-sisällä olevia ohjauspainikkeita. Hissinvapaa-kutsu- ja käyttöpainikkeiden korkeus mitataan lattiatasosta ylimmän painikkeen keskipisteeseen.

Kuva 18 a Luiskan mittaaminen. Pituus ja korkeus (korkeimmasta kohdasta).

Kuva 18 b Luiskan mittaaminen. Lähde ESKEH / Niina Kilpelä.

3.6 Sisäänkäynnit

Tiedot kerätään kaikilta asiakkaiden käyttämiltä sisäänkäynneiltä (pääsisäänkäynnin lisäksi mahdollisilta vaihtoehtoisilta sisäänkäynneiltä). Esteettömimmäksi sisäänkäynniksi valitaan sisäänkäynti, joka on pyörätuolin käyttäjän kannalta helppokulkuisin.

Sisäänkäynnin käyttäminen itsenäisesti tarkoittaa ilman ulkopuolista, esimerkiksi rakennuksen henkilökunnan tai muuta apua.

Tuulikaapin leveyttä ja syvyyttä mitattaessa tarkastellaan vapaata tilaa oven aukeamiseen tarvittavan tilan lisäksi.

Kuva 19 Sisäänkäynnin havaittavuus. Katoksetonta sisäänkäyntiä on vaikea havaita julkisivusta. Kuva Niina Kilpelä

3.7 Ovet ja portit

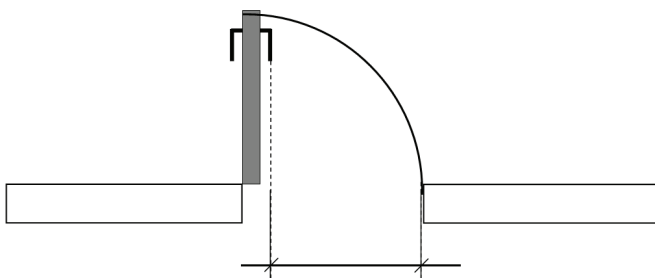
Ovet kulkureiteillä

Oven tai portin vapaan kulkuaukon leveyttä mitattaessa tulee huomioida niiden todellinen aukeamiskulma sekä kulkuaukkoa mahdollisesti pienentävät ovenkahvat, vetimet ym. Mikäli kulkureitillä on useita ovia ja portteja, otetaan mitat reitin kapeimmasta ovi-/porttiaukosta.

Käsivoimin avattavista ovista arvioidaan tai mitataan jousivaa'an avulla, ovatko ne kevyitä vai raskaita avata. Oven sulkija ("ovipumppu") tekee ovesta usein raskaan.

Avauslaitteella tai -painikkeella tarkoitetaan tässä sähköisesti avautuvan oven tai portin avausmekanismia, joka avaa ja sulkee oven tai portin ilman että sitä tarvitsee käsin työntää tai vetää. Oven tai portin avauslaite tai -painike voi sijaita ovesta tai portissa tai sen välittömässä läheisyydessä. Kannattaa kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, onnistuuko oven avaus helposti myös pyörätuolin käyttäjälle. Avauspainikkeen korkeus mitataan kulkuväylän tai lattian pinnasta painikkeen keskikohtaan.

Kulkuväylällä olevien ovien havaittavuuteen (erottuvatko ovet ympäristöstä, onko lasiovilla kontrastimerkinnot) kannattaa kiinnittää erityistä huomiota.

Kuva 20 Oven vapaa kulkuaukko. Lähde ESKEH / Niina Kilpelä.

*Kuva 21 Levikkeellinen ovi.
Kuva Niina Kilpelä.*

*Kuva 22 Kontrastimerkinnot lasiovesta.
Kuva Niina Kilpelä.*

3.8 Asiointi palveluyksikössä

Palvelu- ja asiointitiskit

Arvioidaan voivatko eri käyttäjäryhmät asioida esteettä asiointitiskeillä ja vaikeuttaako puutteellinen tai muuten epäsopeva valaistus tiskillä asiointimista. Myös asiointitiskien kuunteluolosuhteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Asiointihuone

Asiointi- ja vastaanottotilojen mittatietojen lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota tilan yleiseen toimivuuteen. Epäkohdista, jotka eivät välity mittatietojen kautta, voi kirjoittaa lisätietoihin.

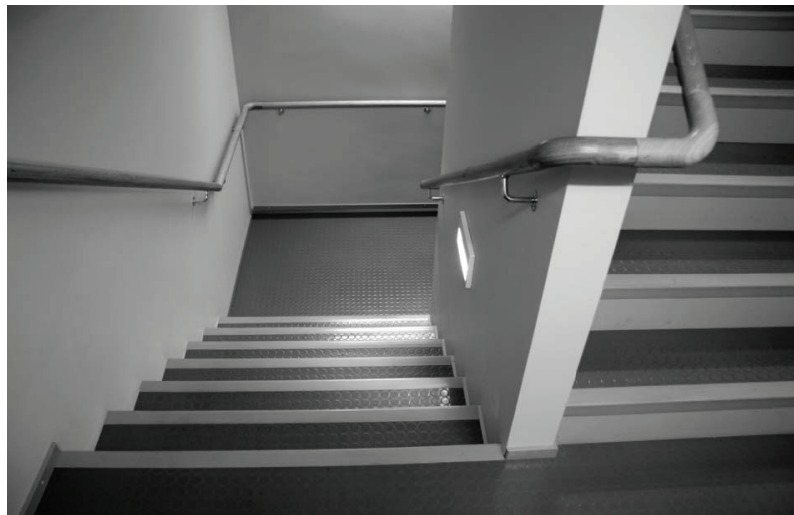
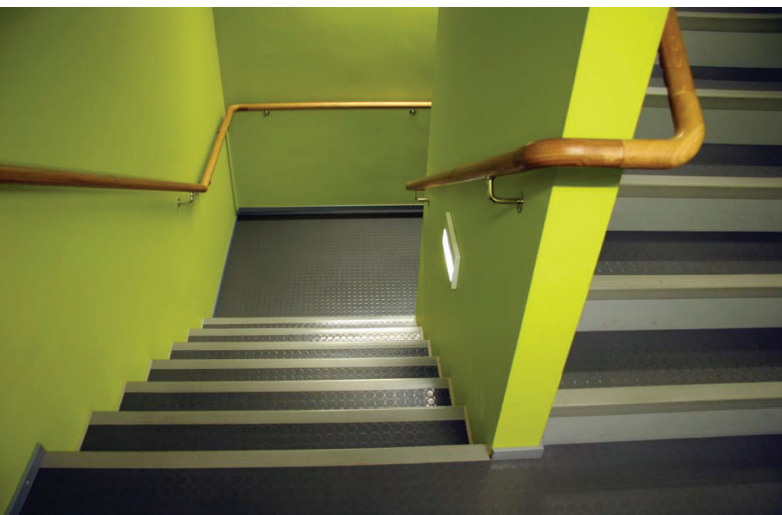
Kontrasteja arvioidessa tulee kiinnittää huomiota vastaanotto-/asiointihuoneen värien tummuuseroihin. Tilasta ilman salamavaloa otettu mustavalkoinen valokuva auttaa kontrastien arvioinnissa.

Kuunteluolosuhteet palveluyksikössä ja asiointihuoneessa

Tilojen akustiikan arvioinnissa voi käyttää apuna äänenvoimakkuusmittaria. Tärkeintä on kuitenkin havainnoida vaikeuttaako esim. pitkä jälkikaiuntta-aika tai ympäristön meluisuus oleellisesti tilassa asiointimista. Häiritsevää melua voivat aiheuttaa esimerkiksi ilmanvaihto- ja muut laitteet, ulkoa kantautuva liikenteen melu tai viereisestä asiakaspisteestä kuuluva puhe.

Mikäli induktiosilmukan käyttö on mahdollista, niin varmistetaan että siitä on tiedotettu asianmukaisesti ja että se toimii. Induktiosilmukan kentän testaamiseksi on olemassa oma laite, ns. induktiosilmukatesteri. Jos induktiosilmukan toiminnan testaaminen ei tarkastelun yhteydessä ole mahdollista, voi tiedustella käyttäjäpalautetta.

Kuva 23 Värit ja kontrastit. Kuva Invalidiliitto ry / ESKE, Jyrki Heinonen.

Induktiosilmukka

Induktiosilmukka on kuulokojeen käyttäjälle suunniteltu kuuntelun apuväline. Se siirtää äänen äänitaajuisen magneettikentän välityksellä kuulokojeen vastaanottokelaan. Kun induktiosilmukkaa käytetään, kuulokoje käännetään T-asentoon, jolloin kuulokojeen oma mikrofoni kytkeytyy pois. Ääni siirtyy magneettikentän avulla häiriöttömästi äänilähteestä suoraan kuulokojeen käyttäjän kuulokojeeseen. Silmukan kautta kuuluu vain haluttu ääni, esimerkiksi mikrofoniin puhuttu puhe, eivätkä ympäristön häiriöäänet häiritse kuuntelua.

Induktiosilmukan etu on se, että suuressa osassa kuulolaitteita on silmukan kuuntelumahdollisuus eli T-asento valmiina. Kuulolaitteiden käyttäjät eivät siis tarvitse erillistä vastaanotinta. Induktiosilmukan ääntä voi kuunnella myös erillisellä vastaanottimella kuulokkeiden kautta. Näin silmukkaa voivat hyödyntää myös ne, joilla ei ole käytössään kuulokojetta, mutta joilla on vaikeuksia kuulemisessa, esimerkiksi alkavan kuulovamman takia. (Kuuloliitto.)

Kuva 24 Induktiosilmukan kentän testaukseen tarkoitettu laite eli kenttävoimakkuusmittari. Kuva GN ReSound Finland Oy/Ab.

Kuva 25 Induktiosilmukan symbolit.

3.9 WC-tilat

Selvitetään onko kohteessa wc-tiloja ja onko kohteessa pyörätuolin kanssa toimimiseen mitoitettuja esteettömiä wc-tiloja. Mittatiedot kerätään kohteen esteettömästä wc:stä tai tilavimmasta wc:stä, mikäli pyörätuolin kanssa asioimiseen soveltuvaa wc:tä ei ole. Tieto siitä, missä lähin mahdollinen esteetön wc sijaitsee kirjataan lisätietoihin.

Wc-istuimen ympärillä olevaa tilaa mitattaessa tulee huomioida, että vasen ja oikea puoli määritellään wc-istuimelle päin katsottaessa, ei istuimelta katsottaessa. Vapaata tilaa mitattaessa tulee myös kiinnittää huomiota kaikkiin tilaa mahdollisesti pienentäviin rakenteisiin ja kiinteisiin kalusteisiin, kuten roska-astioihin, käsipyyhetelineisiin, vauvan hoitopöytään jne.

3.10 Pukeutumistilat

Pukeutumistiloilla tarkoitetaan asiakkaille varattuja pukeutumistiloja, esimerkiksi hoito- ja toimenpidehuoneiden yhteydessä.

Pukeutumistiloja kartoittaessa kannattaa kiinnittää erityistä huomiota kalusteiden sijoitteluun ja varmistaa etteivät esim. naulakot ja vaatekoukut aiheuta törmäysvaaraa.

3.11 Peseytymistilat

Peseytymistiloilla tarkoitetaan asiakkaille **varattuja suihku-** ja peseytymistiloja, esimerkiksi hoito- ja toimenpidehuoneiden yhteydessä.

Tärkeää on huomioida erityisesti suihku- ja peseytymistilan mitat sekä vapaata tilaa mahdollisesti pienentävät rakenteet, kalusteet ym. Suihku-tiloihin liittyviä muita huomioita, joita ei kysytä lomakkeella, voi kirjoittaa lisätietoihin.

4. LÄHTEITÄ

Eurooppalainen esteettömyyskonsepti. Tekninen avustava käsikirja. Aragall, F., 2003 <http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/ECA.pdf>

Esteettömiä ratkaisuja - kuvitettu opas rakennusten suunnitteluun ja korjausrakentamiseen. Helsinki kaikille -projekti ja Invalidiliitto ry / VYP, 2006. http://www.hel.fi/hki/hkr/fi/Helsinki+kaikille/A_Ohjeita+suunnitteluun/Esteett_mi_+ratkaisuja

Esteettömyys terveysasemilla – opas suunnittelijoille ja henkilökunnalle. Helsinki kaikille -projekti. 2009. http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/Opas_esteettomyys_terveysasemilla.pdf

Esteetöntä palvelua joukkoliikenteessä. Elsa-ohjelma, Liikenne- ja viestintäministeriö (2003–2006), www.elsa.fi

Esteetön rakennus ja ympäristö. Kaikille soveltuva liikkumis- ja toimimisympäristö. Suunnitteluopas. Rakennustietosäätiö, 2007. Rakennustieto Oy. Helsinki.

European Concept for Accessibility (ECA). Technical Assistance Manual. Aragall, F., 2003. EuCAN c/o Info-Handicap Luxembourg. <http://www.eca.lu/>

Jälkiasennushissien vaikutukset, arkkitehtuuri - kustannukset - esteettömyys. Hälikkä, S. & Åkerblom, S., 2006. Teknillinen korkeakoulu, Sotera. Arkkitehtiosaston julkaisuja 2006/90.

Kaikenkuuloisille! Kuulovammaisten huomioonottaminen tilojen ja toimintojen suunnittelussa - neuvottelu- ja koulutusmateriaali. Koivu, H., 1999. Kuulonhuoltoliitto ry.

Keskeneräistä yhdenvertaisuutta. Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Haarni, I., 2006. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 6/2006. Valopaino Oy, Helsinki.

Kohti esteetöntä liikkumista. Liikenne- ja viestintäministeriön esteettömyysstrategia. Liikenne- ja viestintäministeriö, 2003. Ohjelmia ja strategioita 2/2003.

Ongelma vai haaste, julkisten rakennusten liikkumisesteiden poistaminen, Könkkölä, M., 2006. Invalidiliitto ry/VYP cd-rom.

Preliminary user requirements and priorities. Psymarnou M., Ekberg J., Valjakka S., Hanninen S., Hofmann J., Bekiaris A., Maglavera S., 2003. Sport4All Deliverable D1.1. Provision of Telematic Services to the Disabled for the Diffusion of Information on Athletic Events.

Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus, opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Ruskovaara, A. (toim.), 2009. Invalidiliiton ESKEH-projekti.

Rakennustietosäätiö Oy. Ohjekortit:

RT 09–10409 Ihmisen mitat ja ulottuvuudet (1989).

RT 09–10884 Esteetön liikkumis- ja toimimisympäristö (2006).

RT 09–11022 Perustietoja liikkumis- ja toimimisesteisistä (2011).

Report on user requirements for design-for-all information. Cullen, K.; Dolphin, C.; Steyaert, J.; van Kemenade, E.; Thoren, C.; Millar, H.; Ekberg, J.; Valjakka, S., 2001, DASDA Project Deliverables.

Suomen Rakentamismääräyskokoelman osa F1 Esteetön rakennus. Määräykset ja ohjeet 2005.

Suomen Rakentamismääräyskokoelman osa F2 Rakennuksen käyttöturvallisuus. Määräykset ja ohjeet 2001.

Toimiva ympäristö jokaiselle. Heikkonäköiset henkilöt arvioimassa rakennettua ympäristöä. Jokiniemi, J., 1998. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston julkaisu 48/1998.

Turvallisuus rakennetussa ympäristössä. Levón, B-V., 2002. Artikkelikokoelma Rakennettu ympäristö RY -lehdessä 2/2002.

Ulkotilojen esteettömyyden kartoitus- ja arviointiopas, Suunnittelu – Rakentaminen – Kunnossapito. Linnola, S.; Sipiläinen, P.; Tujula, P.; Verhe, I. & Åkerblom, S. (toim.), 2005. Helsingin kaupungin rakennusvirasto HKR, Teknillinen korkeakoulu, Sosiaali- ja terveydenhuollon tekniikan ja rakentamisen instituutti SOTERA.

Verkkosivuja

Invalidiliiton esteettömyyssivusto, rakennettu ympäristö
http://www.esteeton.fi/portal/fi/pikalinkit/rakennettu_ymparisto/
8.1.2014

Invalidiliitto ry, esteettömyysprojekti
<http://www.esteeton.fi/portal/fi/esteettomyysprojektit/esteettomyysprojekti/>
8.1.2014

Kuuloliitto ry
Huonokuuloisuus yleistyy.
<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/>
8.1.2013

Pääkaupunkiseudun Palvelukartta
Helsingin kaupungin toimipisteiden esteettömyyden minimikriteerit
<http://www.hel.fi/palvelukartta/esteettomyys/ohje/ohje.html>

RT-esteettömyystieto
<http://www.esteettomyys.rakennustieto.fi/>